

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia.

Näyttötutkintojen järjestämisen laatua ehdotetaan vahvistettavaksi säätämällä näyttötutkinnon järjestäjälle asetettavista edellytyksistä sekä näyttötutkinnon järjestäjän tehtävistä. Näyttötutkinnon järjestäjällä tulisi olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkintojen järjestämiseen sekä riittävä näyttötutkintojärjestelmän ja järjestämiensä tutkintojen asiantuntemus.

Tutkintotoimikuntien tehtäviä muutettaisiin siten, että niissä korostuisivat laadunvarmis-

tus ja näyttötutkintojen ja näyttötutkintojärjestelmän kehittäminen. Tutkintotoimikuntia avustaisi niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa Opetushallitukseen perustettava näyttötutkintosihteeristö.

Näyttötutkintojärjestelmän työelämäläheisyyttä syvennettäisiin myös säätämällä arvioinnista ja arvioijista. Arviointiin tyytymättömällä olisi mahdollisuus hakea oikaisua tutkintotoimikunnalta, joka voisi tarvittaessa määrätä uuden arvioinnin.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Tutkintotoimikunnat ja näyttötutkintojen järjestämissopimukset.....	3
Tutkinnon suorittamismahdollisuudet.....	4
Henkilökohtaistaminen.....	5
Tutkintotodistukset.....	5
Tutkinnon suorittajan osaamisen arviointi.....	5
Tutkinnoista perittävät maksut.....	6
2.2 Nykytilan arviointi.....	6
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
3.1 Tavoitteet.....	7
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	7
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	9
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	10
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	10
5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto.....	10
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	11
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	12
YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT.....	13
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	13
1.1 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.....	13
1.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.....	19
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	19
3 VOIMAANTULO.....	19
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	20
LAKIEHDOTUKSET.....	21
Laki 1 Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta.....	21
Laki 2 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain annetun lain 46 §:n muuttamisesta.....	24
RINNAKKAISTEKSTIT.....	25
Laki 1 Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta.....	25
Laki 2 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain annetun lain 46 §:n muuttamisesta.....	31

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011—2016 mukaan näyttötutkintojärjestelmää kehitetään edelleen osana ammatillisen tutkintojärjestelmän kokonaisuutta. Tavoitteena on vahvistaa näyttötutkintojärjestelmää työelämässä hankitun osaamisen osoittamisen ja kehittämisen välineenä sekä joustavana osaamisen tunnustamisjärjestelmänä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 11 päivänä maaliskuuta 2014 kehittämissuunnitelman arvioimaan näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta ja laatimaan kehittämissuunnitelman toimeenpanon kehittämissuunnitelman, jota näyttötutkintojärjestelmän työelämälahtoisuus vahvistuu ja osaamisen hankkimistavoista riippumattomuus säilyy, tutkintotoimikuntien toiminta terävöityy ja että näyttötutkintojen laatu voidaan varmistaa. Näyttötutkintojärjestelmän kehittämissuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon ammatillisen koulutuksen rahoitusryhmän linjaukset sekä tutkintojärjestelmän kehittämissuunnitelman ja siihen liittyvät lainsäädännön muutokset. Lähtökohtana on ollut, että esitys edistää näyttötutkintojärjestelmän laatua ja työelämälahtoisuutta ja että se on taloudellisilta vaikutuksiltaan kustannusneutraali.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Näyttötutkintojen järjestämisestä, näyttötutkinnoista ja tutkintotoimikuntien tehtävistä säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa asetuksessa (812/1998).

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 1 §:n mukaan laissa säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisä-

koulutuksesta (ammatillinen aikuiskoulutus). Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan ammatillisen aikuiskoulutuksen tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa väestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin sekä edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Pykälän 2 momentin mukaan tarkoituksena on lisäksi antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta sekä edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista. Säännökset tulevat edellä mainituissa sanamuodoissaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2015.

Näyttötutkintojärjestelmä on joustava tapa uudistaa ja osoittaa eri tavoin hankittua ammattitaitoa. Näyttötutkinnoissa henkilön tarvitsema koulutus ja muu osaamisen hankkimistapa suunnitellaan tutkinnon suorittajan henkilökohtaisten ja tarvittaessa työpaikan tarpeiden pohjalta tutkinnon perusteiden mahdollistamalla tavalla. Näyttötutkintojärjestelmän yksi keskeinen periaate on eri tavoin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Näyttötutkinnoissa osoitettavan osaamisen henkilö on voinut hankkia työelämässä, koulutuksessa tai muulla tavoin, kuten harrastuksissa. Toinen keskeinen näyttötutkintojärjestelmän piirre on vahva työelämäkytkentä. Tämä näkyy siinä, että työelämän tahot osallistuvat näyttötutkintojen perusteiden laadintaan, tutkintotilaisuuksien järjestämiseen, tutkintosuorituksen arviointiin, ammattitaidon hankkimisprosessiin sekä toimivat tutkintotoimikunnissa.

Tutkintotoimikunnat ja näyttötutkintojen järjestämissopimukset

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta vastaavat Opetushallituksen yhteydessä toimivat tutkintotoimikunnat. Lain 7 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista ja asettaa

toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikuntiin nimetään enintään yhdeksän jäsentä kuhunkin ja jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia. Opetushallitus on asettanut kaudeksi 1.8.2013—31.7.2016 yhteensä 147 tutkintotoimikuntaa ja näissä on yhteensä noin 930 jäsentä ja 65 pysyvää asian tuntijaa. Tutkintotoimikuntiin on nimetty 90 ulkopuolista sihteeriä, joten 61 prosentilla tutkintotoimikunnista on ulkopuolinen sihteeri. Kaikkiaan 57 tutkintotoimikuntaa on valinnut sihteerin keskuudestaan.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 2 §:ssä säädetään tutkintotoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta. Tutkintotoimikunnan jäsenen enemmistön tulee olla työnantajien, työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien edustajia. Työntekijöiden ja työntekijöiden edustajia tulee olla yhtä monta. Jos tutkintotoimikunnan jäsen eroaa kesken toimikauden, hänen tilalleen nimetään uusi jäsen.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan tutkintotoimikunta sopii näyttötutkintojen järjestämisestä 4 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden sellaisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus näyttötutkintojen järjestämiseen (näyttötutkinnon järjestäjä). Tutkintotoimikunnan tulee tehdä sopimuksia siten, että tutkintoon osallistuvilla on tarjolla riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Tutkintotoimikunnat ovat tehneet näyttötutkintojen järjestämissopimuksia sellaisten koulutuksen järjestäjien kanssa, joilla on ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettu ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämis lupa sekä muiden yhteisöjen kanssa alueellisten ja tutkintokohtaisten tarpeiden mukaan.

Näyttötutkintojen järjestämissopimuksista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 5 §:ssä. Järjestämissopimuksessa tulee sopia ainakin 1) tutkinnoista, joita sopimus koskee, 2) tutkintokielistä, 3) tutkintotilaisuuksien järjestelyistä, 4) tutkintosuoritusten arvioijista, 5) mahdollisuudesta suorittaa näyttötutkinto ilman siihen valmis-

tavaa koulutusta, 6) ilman valmistavaa koulutusta järjestettäviin tutkintotilaisuuksiin osallistuvilta perittävistä maksuista, 7) tutkintojen suorittamista ja tutkintotilaisuuksista osallistujalle aiheutuvia kustannuksia koskevan tiedotuksen ja neuvonnan järjestämisestä, 8) menettelystä sopimusta koskevien erimielisyyksien ratkaisemiseksi ja 9) sopimuksen voimassaolosta sekä sen purkamisesta ja irtisanomisesta. Opetushallitus on laatinut ohjeen (1/440/2012) tutkintotoimikunnan ja näyttötutkinnon järjestäjän välisestä sopimuksesta näyttötutkintojen järjestämiseen. Näyttötutkintojen järjestämissopimusten liitteeksi näyttötutkintojen järjestäjät laativat suunnitelman siitä, miten ne aikovat käytännössä näyttötutkinnot järjestää. Opetushallitus on antanut ohjeen suunnitelman sisällöstä.

Asetuksen 5 §:n 2 momentin mukaan Opetushallituksen tulee avustaa tutkintotoimikuntia selvittäessä oppilaitosten edellytyksiä tutkintojen järjestämiseen. Opetushallitus tekee selvityksen näyttötutkintojen järjestämisedellytyksistä tutkintotoimikunnan sitä pyytäessä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 3 §:n mukaan tutkintotoimikuntien tehtävänä on laissa mainittujen tehtävien lisäksi seurata näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta omalla alallaan ja tarvittaessa tehdä järjestelmän kehittämistä koskevia aloitteita. Opetushallitus lähettää valmistelussa olevien ammatillisten näyttötutkintojen perusteiden luonnokset kustakin tutkinnosta vastaavalle tutkintotoimikunnalle sekä tarvittaessa lähialojen tutkintotoimikunnille lausunnon. Tutkintotoimikuntien edustajia on myös osallistunut näyttötutkintojen perusteiden laadintaryhmiin. Lisäksi tutkintotoimikunnat ovat tehneet esityksiä tutkintojen kehittämistarpeista opetushallinnolle.

Tutkinnon suorittamismahdollisuudet

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7b §:n mukaan näyttötutkinnon järjestäjä on tutkintotoimikunnan kanssa sovitavalla tavalla velvollinen järjestämään mahdollisuuksia suorittaa näyttötutkintoja myös ilman niihin valmistavaa koulutusta. Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä

vastaa siitä, että näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla järjestetään osana koulutusta mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto. Koulutuksen järjestäjä vastaa myös siitä, että valmistavaan koulutukseen osallistuvalla on mahdollisuus osallistua uuteen tutkintotilaisuuteen, jos hän ei ole suorittanut tutkinnon osaa hyväksytysti tai halua korottaa arvosanaa.

Henkilökohtaistaminen

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta sekä näihin liittyvästä ohjauksesta. Jos henkilö ei ole osallistunut näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, henkilökohtaistamisesta vastaa näyttötutkinnon järjestäjä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin henkilökohtaistamisesta noudatettavista menettelytavoista. Asiaa koskevat säännökset tulevat voimaan 1 päivänä elokuuta 2015.

Osana henkilökohtaistamista selvitetään näyttötutkinnon suorittajan aiemmin hankittu osaaminen. Aiemmin hankittu osaamisen tunnistamista ja tunnustamista ei ole säädelty. Opetushallitus on ohjeistanut, että henkilön hakeutumisvaiheesta tulee selvittää henkilön aiemmin hankittu osaaminen monipuolisesti. Tämän perusteella arvioidaan, miltä osin dokumenttien pohjalta voidaan tehdä suoraan esitys osaamisen tunnustamiseksi, miltä osin henkilö voidaan ohjata suoraan tutkintotilaisuuteen ja miltä osin hänet ohjataan tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen. Jos henkilöllä on osaamisen tunnustamiseen riittäviä dokumentteja, kuten todistus tutkinnon osan suorittamisesta, kolmikantainen arvioijaryhmä tekee esityksen osaamisen tunnustamisesta tutkinnon osittain tutkintotoimikunnalle.

Tutkintotodistukset

Tutkintotodistusten antamisesta ja tietojen toimittamisesta säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 a §:ssä. Säännöksen mukaan tutkintotoimikunnan tu-

lee antaa tutkintotodistus, kun henkilö on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Tutkintotoimikunnan tulee antaa todistus suoritetuista tutkinnon osista pyydettyä. Tutkintotodistuksen sisällöstä säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 6 §:ssä. Tutkintotodistuksen allekirjoittavat tutkintotoimikunnan ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Tutkinnon suorittajan osaamisen arviointi

Tutkinnon suorittajan osaamisen arvioinnista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 a §:ssä, jonka mukaan osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa tutkinnon suorittajan osaamisesta ja varmistetaan tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten saavuttaminen. Tutkinnon suorittajan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon perusteissa määrättyyn osaamiseen. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 7 §:n mukaan ammatillisissa perustutkinnoissa hyväksytty osaaminen arvioidaan käyttäen asteikkoa kiitettävä (3), hyvä (2) ja tyydyttävä (1). Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaaminen arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Tutkintosuoritusten arvioijista sovitaan näyttötutkintojen järjestämissopimuksissa. Tutkintotoimikuntien käytännöt vaihtelevat siinä, millä tarkkuudella arvioijien kriteereistä sovitaan. Lähtökohta on, että tutkintosuoritusten arvioinnin tekee työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajista koostuva arviointiryhmä. Jos tutkintosuorituksen arviointi tapahtuu tutkinnossa, jonka alalla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, itsenäinen ammatinharjoittaja voi korvata työnantajien tai työntekijöiden edustuksen. Osa tutkintotoimikunnista on antanut tarkempia ohjeistuksia arvioijien kriteereistä, kuten edellyttänyt arvioijilta tietyn mittaista työkokemusta tai tietyn alan tutkintotodistusta.

Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa sovelletaan arvioinnin oikaisuun ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 25c §:n säännöksiä. Tutkinnon suorittaja voi hakea arvioinnin oikaisua 14 päivän kuluessa

siitä ajankohdasta, kun hänellä on ollut tilaisuus saada tieto arvioinnin tuloksesta ja arviointiperusteiden soveltamisesta kohdallaan. Arvioinnin oikaisupyyntö tehdään tutkinto-toimikunnalle.

Tutkinnoista perittävät maksut

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n 3 momentin mukaan näyttötutkintoon osallistuvilta peritään tutkintomaksu. Tutkintomaksu määrätään siten, että maksut vastaavat tutkintotoiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Tutkintomaksusta säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (1323/2001). Vuonna 2014 tutkintomaksu on 58 euroa. Tutkintomaksu suoritetaan yhden kerran kutakin tutkintoa suoritettaessa, ja se on samansuuruinen vaikka henkilö suorittaisi vain yhden tutkinnon osan. Jos tutkinnon suorittaja myöhemmin jatkaa saman tutkinnon suorittamista, hänen ei tarvitse maksaa tutkintomaksua uudelleen. Vuonna 2013 tutkintomaksukertymä oli yhteensä 2 865 703 euroa. Näyttötutkintomaksuista maksetaan tutkintotoimikuntien kulut ja ulkopuolisten sihteerien palkkiot sekä eräitä muita tutkintotoimikuntajärjestelmään liittyviä kustannuksia.

2.2 Nykytilan arviointi

Näyttötutkintojärjestelmää perustettaessa sen keskeiset lähtökohdat olivat tuottaa kansalaisille sellaista osaamista, jota työelämä tarvitsee, sekä tarjota etupäässä työelämässä jo olleille tilaisuus osoittaa työssä opittu tutkintotilaisuudessa. Järjestelmän uskottavuutta työelämään nähden on toteutettu muun muassa sillä, että työelämän osapuolet ovat mukana järjestelmän kaikissa vaiheissa.

Näyttötutkintojärjestelmän alun, vuoden 1994, jälkeen tutkintomäärät ovat kasvaneet huomattavasti siten, että nykyisin koko tutkinnon suorittaa vuosittain noin 35 000 henkilöä (vuonna 2000 noin 18 000). Lisäksi vuosittain noin 23 000 suorittaa tutkinnon osan tai osia (vuonna 2000 oli noin 10 000 tutkinnon osan suorittajaa). Näistä osa jatkaa myöhemmin koko tutkinnon suorittamiseen. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestel-

män uudistamisen myötä tutkinnon osien suorittaminen yleistyy ja määrät tulevat todennäköisesti nousemaan entisestään.

Järjestelmän käynnistyessä tutkintotoimikunnat olivat keskeisin työelämäyhteistyön toimija. Niillä oli mahdollisuus seurata yksittäisiä tutkinnon suoritusilanteita ja huolehtia järjestämissopimusten avulla siitä, että kaikkia tutkintoja on alueellisesti riittävästi saatavilla ja tutkintotilaisuudet on järjestetty laadukkaasti.

Toiminnan laajennuttua tutkintotoimikunnat eivät enää kykene yhtenäisin käytännöin seuraamaan tutkintotilaisuuksien järjestämistä. Tarpeettoman suuri osa tutkintotoimikuntien työajasta kuluu muun muassa todistusten oikeellisuuden tarkistamiseen ja kokousteknisiin asioihin. Tutkintotoimikuntien toimintatavat ovat myös liiaksi eriytyneet toisistaan. Osaltaan tämä on johtanut tilanteeseen, jossa toiminnan laadun ongelmat tulevat esiin yksittäisten tutkinnon suorittajien oikaisupyynnöinä. Tutkinnon suorittajien oikeusturva on heikentynyt näyttötutkinnon järjestämiseen liittyvien erilaisten toimintatapojen johdosta.

Tutkintotoimikunnissa on suuri määrä niiden toimialaan kuuluvien tutkintojen asiantuntemusta. Toimikuntien näkemys ei kuitenkaan tällä hetkellä riittävästi näy näyttötutkintojärjestelmän kehittämisessä.

Tutkintotoimikuntien työmäärä on myös erilaistunut. Suoritetujen tutkintojen määrät toimikunnittain vaihtelevat muutamasta kymmenestä tutkinnosta useaan tuhanteen. Tämä merkitsee väistämättä erilaisia käytäntöjä muun muassa siihen, miten tutkintotoimikunnat voivat käytännössä tehdä näyttötutkintojen järjestämisen laadunvalvontaa.

Näyttötutkintojärjestelmän työelämälähtöisyyden varmistajina toimivat ajantasaiset ja työelämän lähtökohdista laaditut näyttötutkinnon perusteet. Näyttötutkinnon perusteet on laadittu työryhmissä, joissa ovat edustettuina työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat. Muiden työelämätahojen ohella tutkintotoimikunnilta on pyydetty lausunto näyttötutkinnon perusteiden luonnoksista ja lisäksi joissakin näyttötutkintojen uudistamistyöryhmissä on ollut tutkintotoimikunnan edustus. Tutkintotoimikunnat ovat tehneet

vaihtelevasti esityksiä ammatillisten tutkintojen kehittämistarpeista opetushallinnolle.

Näyttötutkintojärjestelmässä tutkintosuoritusten arvioijat ovat keskeisiä toimijoita, mutta nykyjärjestelmässä arvioinnin ja arvioijien asema on epäselvä ja osin sattumanvarainen. Arvioijaryhmän kokoonpanosta ja asemasta ei ole säädetty ja tutkintotoimikuntien käytännöt vaihtelevat sen suhteen, millaisia kriteereitä arvioijille on käytännössä asetettu. Arvioijien ja tutkintotoimikuntien väliset toimivaltasuhteet eivät ole selkeät ja tutkintosuoritusten arvioijien perehdyttäminen arviointitehtävään vaihtelee näyttötutkinnon järjestäjittäin. Arvioinnin ja tutkintotoimikuntien välisestä päätöksenteosta ja suhteesta ei ole selkeästi säädetty, eikä arvioinnilla ole muodollista asemaa. Arvioinnin aseman epäselvyys liittyy myös siihen, ettei tutkinnon suorittajalla ole ollut kaksiportaista mahdollisuutta hakea oikaisua samaansa arviointiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vahvistaa näyttötutkintojärjestelmän työelämälähtöisyyttä. Tavoitteena on selkiyttää eri toimijoiden roolit ja tehtävät näyttötutkintojärjestelmän eri vaiheissa suunnittelusta toteutukseen sekä edelleen järjestelmän arviointiin ja sen kehittämiseen. Tavoitteena on varmistaa, että näyttötutkintojärjestelmä tuottaa työelämään sen tarvitsemää osaamista ja että eri toimijat voivat luottaa järjestelmän laatuun.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa tutkintotoimikuntien tehtävää näyttötutkintojen järjestämisen laadunvalvojina. Tavoitteena on myös, että tutkintotoimikuntien toimivalta olisi selkeä ja että tutkintotoimikunnat toimisivat entistä yhtenäisemmin, mikä osaltaan edistäisi näyttötutkintojärjestelmän laatua ja eri tahot voisivat olla varmoja sen tuottamasta ja todentamasta osaamisesta. Esityksen tavoitteena on myös vahvistaa tutkintotoimikuntien asiantuntemuksen käyttöä näyttötutkintojen kehittämisessä. Tutkintotoimikunti-

en työtä tuettaisiin nykyistä systemaattisemmin.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa näyttötutkintojen arvioijien roolia tutkintosuoritusten arvioinnissa ja näin varmistaa näyttötutkintojen työelämälähtöisyyttä. Tavoitteena on myös vahvistaa näyttötutkinnon suorittajien oikeusturvaa niissä tilanteissa, joissa tutkintosuorituksen arviointi ei ole toteutunut järjestelmän periaatteiden mukaisesti tai tutkinnon suorittaja ei koe samaansa arviointia oikeudenmukaiseksi.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuttua on todennäköistä, että tutkintoja ja tutkinnon osia suoritetaan jatkossa entistä enemmän. Esityksen tavoitteena on, että näyttötutkintotutkintotoiminnan resurssit ja tuki päivitetään vastaamaan järjestelmän laajentumista.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Näyttötutkintojärjestelmä on lähtökohdiltaan työelämän tutkintojärjestelmä. Tutkintosuoritusten arvioijina työelämää edustavat arvioijat olisivat keskeisiä toimijoita ja he varmistaisivat, että tutkinnon suorittajilla on hyväksytyt arvioinnin saatuaan se osaaminen, mitä tutkinnossa edellytetään. Tutkintotoimikunnat koostuisivat jatkossakin enemmistöltään työelämän edustajista. Nämä osallistuisivat näyttötutkintojen ja näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseen, sopisivat näyttötutkintojen järjestämisestä näyttötutkinnon järjestäjien kanssa ja valvoisivat sopimusten toteutusta sekä eri tavoin suunnittelisivat, arvioisivat ja tekisivät kehittämis ehdotuksia koko näyttötutkintojärjestelmästä ja sen toimivuudesta. Säännöksissä täsmennettäisiin eri toimijoiden asemaa ja tehtäviä ja näin voitaisiin nykyistä paremmin varmistaa työelämän osallistuminen näyttötutkintojärjestelmän eri vaiheisiin.

Näyttötutkinnon järjestäjistä ja niiden tehtävistä säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin. Sääntely selkiyttäisi sitä, ketkä voivat toimia näyttötutkinnon järjestäjinä ja mitkä ovat näyttötutkinnon järjestäjän tehtävät. Näyttötutkinnon järjestäjiä olisivat nykykäytännön mukaisesti ne koulutuksen jär-

jestämisluvan omaavat sekä muut yhteisöt tai säätiöt, joilla on sopimus näyttötutkinnon järjestämisestä tutkintotoimikunnan kanssa. Näyttötutkinnon järjestäjältä edellytettäisiin, että sillä on riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset sekä osaaminen näyttötutkintojärjestelmästä ja riittävä järjestettävien tutkintojen asiantuntemus.

Näyttötutkinnon järjestäjän tehtävänä olisi järjestää riittävästi tutkintotilaisuuksia. Tutkinnon suorittajalla tulisi olla mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto kohtuullisessa ajassa. Näyttötutkinnon järjestämissopimus liitteineen on osapuolia velvoittava, mikä edellyttäisi näyttötutkinnon järjestäjiä toteuttamaan tutkintotilaisuudet sopimuksen mukaisesti. Näyttötutkinnon järjestäjien tehtävänä olisi myös tehdä näyttötutkintojen järjestämisen itsearviointia ja osallistua tutkintotoimikuntien tekemään laadunvarmistukseen.

Tutkintotoimikuntien nimeämisprosessi säilyisi nykyisellään. Opetushallitus nimeäisi tutkintotoimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tutkintotoimikuntiin nimettäisiin enintään seitsemän jäsentä. Perusteluista syystä tutkintotoimikuntaan voitaisiin kuitenkin nimetä yhdeksän jäsentä.

Tutkintotoimikuntien jäsenet edustaisivat työnantajia, työntekijöitä ja opetusalaan sekä itsenäisiä ammatinharjoittajia, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on tutkintotoimikunnan toimialalla laajuudeltaan merkittävää. Opetusalan edustajalla tulisi olla opetuskokemusta, mutta opetusalan edustaja voisi toimia myös muissa tehtävissä kuin opettajana, kuten oppilaitoksen rehtorina.

Opetushallitus voisi tarpeen ja käytössä olevien resurssien mukaisesti nimetä tutkintotoimikuntiin näiden esityksestä pysyviä asiantuntijoita. Pysyvät asiantuntijat eivät osallistuisi tutkintotoimikuntien päätöksentekoon. Lisäksi tutkintotoimikunnat voisivat kuulla yksittäisissä kokouksissaan tarpeen mukaan alakohdaisia asiantuntijoita.

Tutkintotoimikuntien tehtävät kehittyisivät entistä enemmän näyttötutkintojen järjestämisen laadun varmistamiseen, osoitetun osaamisen ja yhteismitallisuuden edistämiseen. Lisäksi toimikunnat osallistuisivat näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseen toimialansa ja -alueensa osalta. Tutkintotoimikunnat olisivat edelleen vastuussa näyttö-

tutkintojen järjestämisen organisoinnista tekemällä järjestämissopimukset näyttötutkinnon järjestäjien kanssa. Tällä tavoin tutkintotoimikunnat osallistuisivat näyttötutkintojen toimeenpanoon.

Tutkintotoimikuntien keskeinen tehtävä olisi huolehtia ja valvoa, että tutkintotilaisuudet järjestetään näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja -suunnitelman mukaisesti ja että tutkintotilaisuuksissa noudatetaan tutkinnon perusteita. Tutkintotoimikunnat voisivat varmistaa erilaisia keinoja käyttäen näyttötutkintojen järjestämisen käytännön toteutuksen laatua. Näyttötutkintojen järjestämisestä koottua tietoa hyödynnettäisiin näyttötutkintojen järjestämisen kehittämisessä esimerkiksi järjestämällä tarvittavia koulutustilaisuuksia. Tutkintotoimikunnat voisivat myös esittää näkemyksiä opetushallinnolle näyttötutkintojärjestelmän kehittämistarpeista työelämälähtöisyyden varmistamiseksi.

Tutkintotoimikunnat antaisivat tutkintotodistukset sekä pyydettyinä todistukset suoritetuista tutkinnon osista. Tutkintotoimikunnan tehtävänä olisi myös käsitellä tutkinnon suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikeasuvaatimukset. Arvioinnin oikaisua vaadittaisiin ensin tutkintosuorituksen arvioijilta, ja arvioijien päätökseen tyytymätön voisi vaatia edelleen oikaisua tutkintotoimikunnalta. Tutkintotoimikunnat määräisivät tarvittaessa uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttäisivät asetettavaksi tutkintosuoritukselle uudet arvioijat.

Tutkintotoimikuntien yhtenä tehtävänä olisi tehdä Opetushallitukselle esityksiä ammatillisten tutkintojen sisällön kehittämiseksi. Tutkintotoimikunnat osallistuisivat vastuullaan olevien tutkintojen perusteiden laadintaan, esimerkiksi osallistumalla perusteiden laadintatyöryhmään tai antamalla lausunnon tutkinnon perusteiden luonnoksesta. Tutkintotoimikunnat osallistuisivat myös ammatillisen tutkintorakenteen kehittämiseen yhteistyössä koulutustoimikuntien kanssa.

Tutkintotoimikuntien työn tueksi ehdotetaan perustettavaksi näyttötutkintosihteeristö. Sihteeristö edistäisi sitä, että tutkintotoimikunnat voisivat keskittyä varmistamaan, että työelämälähtöisyys toteutuu näyttötutkintojen suunnittelussa ja järjestämisessä. Jatkossa tutkintotoimikuntiin ei nimettäisi ulkopuoli-

sia sihteereitä eikä sihteeriä valittaisi tutkintotoimikunnan keskuudesta.

Näyttötutkintosihteeristö perustettaisiin Opetushallituksen yhteyteen. Tämä varmistaisi sen, että sihteeristö toimisi läheisessä yhteistyössä muun muassa näyttötutkintojen perusteiden laatijoiden kanssa.

Sihteeristön tehtävänä olisi avustaa tutkintotoimikuntia niiden lainsäädännön mukaisissa tehtävissä.

Tutkintosuoritusten arvioinnin sääntelyä vahvistettaisiin siten, että työelämälähtöisyys voitaisiin taata järjestelmän kaikkein keskeisimmässä osassa, tutkintotilaisuudessa. Arvioinnissa keskeistä olisi, että arvioijilla olisi arvioimansa tutkinnon tai sen osan ammatillinen osaaminen, ja että arvioijina toimivilla olisi riittävä ymmärrys tutkinnon sisällöstä ja näyttötutkintojärjestelmän periaatteista. Arvioijilta edellyttäisiin riittävää ammatillista osaamista suhteessa tutkinnon perusteisiin ja riittävää ammattitaitoa arvioitavasta ammatialasta. Arvioijien tulisi olla perehtyneitä arvioinnin lähtökohtiin ja arvioitavan tutkinnon perusteisiin. Lisäksi yhden arvioijista tulisi olla suorittanut näyttötutkintomestarikoulutuksen.

Työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajista koostuva arvioijaryhmä toteuttaisi tutkinnon osittain tutkintosuoritusten arvioinnin. Jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäinen ammatinharjoittaja voisi korvata työnantaja- tai työntekijäarvioijan.

Arvioijaryhmä esittäisi tutkintosuoritusten arvioinnin tutkintotoimikunnalle, joka antaisi arvioinnin perusteella todistuksen tutkinnoista ja pyydettyä tutkinnon osista. Jos tutkintotoimikunnalla on aihetta epäillä, että arviointia ei ole tehty säädösten tai tutkinnon järjestämissopimuksen mukaisesti, se voisi määrätä uuden arvioinnin.

Tutkinnon suorittajan oikeusturvaa lisättäisiin. Tutkinnon suorittajalla olisi oikeus saada tieto, miten arviointiperusteita on sovellettu hänen suoritukseensa. Lisäksi säädettäisiin kaksivaiheisesta arvioinnin oikaisusta. Tutkinnon osan arvioinnista tutkinnon suorittaja voisi tehdä oikaisupyynnön arvioijille. Edelleen tutkinnon osan arviointiin voisi hakea oikaisua tutkintotoimikunnalta, joka voisi määrätä tehtäväksi uuden arvioinnin sekä pe-

rustelluista syistä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää nimeämään uudet arvioijat.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys edellyttää tutkintomaksukertymän osittaista uudelleensuuntaamista. Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Opetushallituksen yhteyteen näyttötutkintosihteeristö, jonka kulut katettaisiin näyttötutkintomaksuin. Näyttötutkintosihteeristön perustamisen kustannusneutraalius on kytköksissä tutkintotoimikuntien määrään sekä näyttötutkintomaksukertymään. Näyttötutkintosihteeristön perustaminen edellyttäisi tutkintotoimikuntien määrän vähentämistä ja lisäksi sihteeristön koko tulisi suhteuttaa oletettavaan näyttötutkintomaksukertymään.

Vuonna 2013 näyttötutkintomaksukertymä oli noin 2,865 miljoonaa euroa. Tästä summasta tutkintotoimikuntien kokous-, matkaym. kustannuksiin kului noin 1,8 miljoonaa euroa. Sihteerien palkkioiden osuus tästä on noin 445 000 euroa, 28 prosenttia. Näyttötutkintomaksulla on katettu myös muut tutkintotoimikunnista aiheutuvat kulut, kuten Opetushallituksen toteuttamat koulutukset, ohjauksen ja kehittämistyön sekä hallinto-, maksuliike-, kirjanpito- ja arkistotehtävien kulut.

Näyttötutkintosihteeristön koko olisi 10–15 henkilötyövuotta. Tämä edellyttäisi sitä, että näyttötutkintomaksujen kokonaiskertymä säilyy nykyisenkaltaisena ja että tutkintotoimikuntien määrä vähenisi. Sihteeristön koko suhteutetaan näyttötutkintomaksukertymään ja seuraavalle toimikaudelle asetettavien tutkintotoimikuntien määrään.

Kymmenen henkilötyövuoden sihteeristön kokonaiskustannukset olisivat noin 1,15 miljoonaa euroa ja sadan toimikunnan kustannukset noin 870 000 euroa. Yhteensä mallisessa toiminnan kustannukset ovat noin 2 miljoonaa euroa. 15 henkilötyövuoden sihteeristöllä kokonaiskustannukset nousisivat noin 2,5 miljoonaan euroon. Maksutuottojen ja toimintamenojen erotus käytetään muun muassa tutkintotoimikuntien koulutukseen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitys vaikuttaisi Opetushallituksen toimintaan siten, että sen yhteyteen perustettaisiin näyttötutkintosihteeristö 1 päivään elokuuta 2016 mennessä. Ehdotuksella ei ole suoria henkilöstövaikutuksia Opetushallituksen nykyiseen henkilöstömäärään, vaan näyttötutkintosihteeristö olisi uusi ja sen kustannukset rahoitetaan täysimääräisesti näyttötutkintomaksuista.

Vuonna 2015 Opetushallituksen tulisi muodostaa yhteistyössä työelämäjärjestöjen kanssa näkemys tutkintotoimikuntien määrstä ja toimialoista, jotta uudet toimikunnat voitaisiin nimittää aloittamaan työnsä 1 päivänä elokuuta 2016. Tutkintotoimikuntien toiminnan, toimialan ja lukumäärän kehittäminen tehtäisiin osana ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rakenteellista kehittämistä, josta on päätetty eduskunnan hyväksymässä ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta koskevassa lainsäädännössä. Tältä osin laki ammatillisen aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2015.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Muutokset työelämässä ovat yhä nopeampia. Uusia ammatteja syntyy ja vanhoja katoaa, lisäksi alueelliset äkillisen rakennemuutoksen tilanteet asettavat yksilöt ja seutukunnat uuteen tilanteeseen toimeentulon ja elinkeinorakenteen suhteen. Ammattirakenteen muutoksen lisäksi ammattien ja työtehtävien sisällöt muuttuvat. Uudessa työmarkkinatilanteessa on aikaisempaakin tärkeämpää, että työelämä on keskeisesti mukana etupäässä aikuisväestölle tarkoitetun näyttötutkintojärjestelmän toimeenpanossa ja kehittämisessä, ja että työelämässä toimivalle aikuisväestölle on joustava mahdollisuus osaamisensa osoittamiseen ja työmarkkinakelpoisuutensa parantamiseen myös muutostilanteissa.

Näyttötutkintojärjestelmän kehittämisen tavoitteena on koko järjestelmän laadun parantaminen ja työelämälähtöisyyden vahvistaminen. Tavoite on, että työelämän toimijat osallistuisivat näyttötutkintojärjestelmän ke-

hittämiseen, näyttötutkintojen toteutukseen sekä järjestelmän toimivuuden arviointiin ja edelleen kehittämiseen. Lähtökohta on, että laadukkaan näyttötutkintojärjestelmän avulla työelämään saadaan sen tarpeita vastaavaa osaavaa työvoimaa. Esityksellä täsmennetään tutkintotoimikuntien tehtäviä, määritellään näyttötutkinnon järjestäjien kriteerit sekä esitetään perustettavaksi näyttötutkintosihteeristö, mitkä kaikki osaltaan edistäisivät näyttötutkintojärjestelmän laatua ja työelämän toimijoiden aktiivista osallistumista.

Esitys parantaisi näyttötutkinnon suorittajien oikeusturvaa, kun tutkinnon tai tutkinnon osien arvioinnista voisi hakea oikaisua ensin arvioijilta ja sen jälkeen tutkintotoimikunnalta. Lisäksi tutkinnon suorittajan oikeusturvaa edistäisi se, että näyttötutkintojärjestelmää ja näyttötutkintojen järjestämisen laatua arvioitaisiin eri vaiheissa (näyttötutkintojen järjestämissopimusten laadinta, tutkintotilaisuuksien järjestäminen ja arvioinnin toteutuminen). Tämä varmistaisi osaltaan, että tutkintotilaisuudet järjestettäisiin ja tutkintosuoritukset arvioitaisiin säädösten, määräysten ja sopimusten mukaisesti.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 11 päivänä maaliskuuta 2014 näyttötutkintojärjestelmän kehittämisryhmän, jossa olivat edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus sekä keskeiset sidosryhmät. Kehittämisryhmän tehtävänä oli tehdä ehdotukset 1) näyttötutkintojärjestelmän kehittämisestä siten, että työelämälähtöisyys entisestään vahvistuu ja osaamisen hankkimistavoista riippumattomuus turvataan; 2) tutkintotoimikuntien aseman ja tehtävien nykyistä tarkemmasta määrittelystä; 3) tutkintotoimikuntien ja valmistavan koulutuksen järjestäjien välisestä sopimusmenettelystä; 4) tutkintotoimikuntien riittävästä resursoinnista ja toimintatavoista sekä 5) näyttötutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen laadun varmistamisesta.

Hallituksen esitys on valmisteltu ryhmän ehdotusten ja sen perustelujen pohjalta. Val-

mistelutyössä otettiin lisäksi huomioon ammatillisen koulutuksen rahoitusryhmän linjat sekä ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittäminen.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä on valmistelun yhteydessä pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta:

Akava ry, Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Rehtorit Ry, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Haus Kehittämiskeskus Oy, Hämeen Ammatti-instituutti, Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, Opetushallitus, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Ami-säätiö, Länsirannikon Koulutus Oy, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Tampereen kaupunki, Rastor Oy, Savon koulutuskuntayhtymä, Markkinointi-Instituutin kannatusyhdistys r.y., Kiinteistöalan koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos, Turun Aikuiskoulutussäätiö, Tampereen Aikuiskoulutussäätiö, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä, Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä, Päijät-Hämeen koulutuskonserni, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Axxell Utbildning Ab, Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur, Suomen Yrittäjäopiston Kannatus Oy, Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä, Haaga Instituutisäätiö, Portaanpää ry, Varalan Säätiö, Lahden Diakoniasäätiö, Järvisseudun koulutuskuntayhtymä, Kanneljärven kansanopiston kannatusyhdistys r.y., Harjun Oppimiskeskus Oy, Keski-Suomen kansanopiston kannatusyhdistys ry, Reisjärven Kristillinen Kansanopistoyhdistys ry, S. ja A. Bovalliuksen säätiö, TUL:n Kisakeskussäätiö, Suomen Toimitusjohtajakoulu Oy, Unic-palvelut Oy ja Visuaaliviestinnän instituutti Oy. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi Opetus-

hallitusta keräämään tutkintotoimikunnilta riittävän palautteen esityksestä ja työelämän järjestöjä keräämään soveltuvalla tavalla riittävän palautteen toimialajärjestöiltä.

Pääsääntöisesti lausunnoissa kannatettiin hallituksen esitysluonnoksen tavoitteita. Uudistusta pidettiin yleisesti hyvänä ja näyttötutkintojärjestelmän kehittämisen kannalta tarpeellisena. Muutamassa lausunnossa katsottiin, ettei uudistuksia pidä toteuttaa ennen kuin muiden ammatillista koulutusta koskevien uudistusten vaikutukset ovat selvillä.

Tutkinnon järjestäjien aseman määrittelyä pidettiin hyvänä, osassa lausunnoista kuitenkin todettiin, että ammatillisen perus- tai lisäkoulutuksen järjestämisluvan omaavien yhteisöjen osalta ei enää tulisi edellyttää ammatillisten ja taloudellisten edellytysten arviointia. Pääosassa lausuntoja pidettiin hyvänä sitä, että muut kuin koulutuksen järjestämisluvan omaavat yhteisöt voisivat edelleen toimia tutkinnon järjestäjinä.

Tutkintotoimikuntien tehtävien kehittämistä laadunarvioinnin sekä tutkintojen ja toiminnan kehittämisen suuntaan pidettiin pääsääntöisesti hyvänä. Ongelmana nähtiin kuitenkin se, että esityksessä tutkintotoimikuntien mahdollisuudet puuttua arvioijien toteuttamaan arviointiin ovat hyvin rajalliset. Osassa lausuntoja toivottiin, että tutkintotoimikunnilla olisi esitystä suuremmat valtuudet puuttua arviointiin silloinkin kun kyse ei ole siitä, että arviointi olisi ilmeisen virheellinen. Osassa lausunnoista pelättiin, että esitys vaarantaisi tutkintojen tason. Osassa lausunnoista myös nähtiin, että tutkintotoimikuntien jäsenten määrän vähentäminen seitsemään vaarantaisi riittävän toimialan tuntemuksen tutkintotoimikunnassa.

Arvioinnin nykyistä selkeämpää määrittelyä lainsäädännössä kannatettiin, samoin kuin kaksivaiheista oikaisumenettelyä niissä tilanteissa, joissa tutkinnon suorittaja on tyytymätön arviointiin. Arvioijien osaamiseen kiinnitettiin runsaasti huomiota ja korostettiin arvioijien koulutuksen merkitystä. Arvioijilta edellytettyä kolmikantaisuutta pidettiin hyvänä. Joidenkin tutkintojen osalta kolmikantaisuuden toteuttamista ei kuitenkaan nähty mahdollisena. Esimerkiksi sellaisissa tutkinnoissa, joissa työntekijäedustus ei käytännös-

sä ole mahdollinen, tulisi kolmikannasta voida tehdä poikkeus.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettua Opetushallituksen yhteyteen perustettavaa näyttötutkintosihteeristöä kannatettiin yleisesti. Useassa lausunnossa todettiin, että näyttötutkintosihteeristön perustamisen yhteydessä on huolehdittava siitä, että syntyy riittävä alakohtainen asiantuntemus.

Lausuntojen perusteella tutkintotoimikuntien jäsenmäärään on tehty väljennys sekä lisätty arviointiryhmän kokoonpanoa koskeva poikkeussäännös. Lisäksi tutkintotoimikun-

nan mahdollisuuksia puuttua arviointiin on täsmennetty.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen eräiden hallintoasioiden muutoksenhakusäännösten tarkistamisesta (HE 230/2014). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 §:n 1 momenttia. Tässä esityksessä ehdotetaan samassa 16 §:n 1 momentissa oleva 6 a kohta kumottavaksi.

YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

6 §. Näyttötutkinnon järjestäjät. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 §, aiemmin kumotun 6 §:n tilalle. Uudessa pykälässä säädetäisiin näyttötutkinnon järjestäjistä. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin tahot, jotka voivat toimia näyttötutkinnon järjestäjinä. Säännöksessä ehdotetaan, että tutkintotoimikunta voisi tehdä tutkinnon järjestämissopimuksen koulutuksen järjestämisluvan haltijan tai muun yhteisön tai säätiön kanssa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 7 §:n 3 momenttia. Nykyiseen säännökseen verrattuna sopijatahojen määrittelyä kuitenkin selkeytettäisiin. Säännökseen kirjattaisiin mahdollisina näyttötutkinnon järjestäjinä myös ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät. Lisäksi ne muut yhteisöt tai säätiöt, joilla ei ole ammatillista peruskoulutusta koskevan lain 8 §:ssä tai ammatillista aikuiskoulutusta koskevan lain 4 §:ssä tarkoitettua koulutuksen järjestämislupaa, olisivat jatkossa näyttötutkinnon järjestäjinä nykyistä tasavertaisempia koulutuksen järjestämisluvan omaavien yhteisöjen tai säätiöiden kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin näyttötutkinnon järjestäjille asettavista edellytyksistä. Nykyisessä laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Näyttötutkinnon järjestäjällä tulisi olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkinnon järjestämiseen. Näyttötutkinnon järjestäjän tulee olla riittävän vakavarainen, jotta se kykenee järjestämään laadukkaita tutkintotilaisuuksia ja kehittämään näyttötutkintotoimintaansa. Vakavaraisuutta arvioitaessa otetaan huomioon järjestäjän kyky sopeutua yllättäviin tulorahoituksen muutoksiin. Näyttötutkintojen järjestäjäksi haluavan on osoitettava, miten ammattitaito näyttötutkintojen järjestämisessä turvataan ja miten lain edellyttämät vaatimukset täyttävät arvioijat hankitaan. Näyttötutkinnon järjestäjällä tulee olla tarvittavaa ammatillista asiantuntemusta näyttötutkinto-

jen järjestämiseen. Niiden hakijoiden osalta, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä ammatillisen peruskoulutuksen tai ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa, voidaan taloudellisten ja ammatillisten edellytysten arvioinnissa ottaa huomioon, että koulutuksen järjestämisedellytysten arvioinnin yhteydessä on arvioitu vastaavia seikkoja. Tutkinnon järjestäjän olisi myös kyettävä osoittamaan, että sillä on riittävä näyttötutkintojärjestelmään ja järjestämiinsä tutkintoihin liittyvä asiantuntemus. Edellä mainituista edellytyksistä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin näyttötutkinnon järjestäjien velvollisuudesta järjestää tutkintotilaisuuksia riittävästi niiden tarpeeseen nähden. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Lain 7 b §:ssä säädetään nykyisin, että koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla järjestetään osana koulutusta mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto. Lisäksi voimassa olevan lain 7 §:ssä säädetään, että tutkintotoimikunnan tulee tehdä sopimuksia siten, että tutkintoon osallistuville on tarjolla riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Näyttötutkinnon järjestäjällä tulee olla aktiivista näyttötutkintotoimintaa suhteessa tutkinnon tarpeeseen ja kysyntään. Näyttötutkinnon järjestäjä ei voisi olla järjestämättä tutkintotilaisuuksia, jos hakeutujia näyttötutkintoihin olisi. Tutkintotilaisuuksien määrän riittävyyden arvioinnissa olisi olennaista, että tutkinnon tai sen osan suorittajan odotusaika tutkintotilaisuuteen pysyy kohtuullisena. Tutkintotilaisuuksien pitäisi seurata valmistavaa koulutusta siten, ettei tutkinnon tai sen osan suorittaminen ei viivästy harvoin järjestettävien tutkintotilaisuuksien vuoksi. Myös sellaisilla tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajilla, jotka osallistuvat tutkintotilaisuuteen ilman valmistavaa koulutusta, on oikeus saada osaamisensa osoitettua kohtuullisen ajan kuluessa.

Näyttötutkinnon järjestäjien itsearvioinnista tai osallistumisesta ulkoiseen arviointiin ei myöskään ole nykyisin säädetty. Pykälän 3

momentissa säädettäisiin jatkossa myös siitä, että näyttötutkinnon järjestäjät veloitettaisiin arvioimaan omaa toimintaansa ja osallistumaan tutkintotoimikuntien toteuttamaan laadunvarmistukseen. Tutkintotoimikunnat voisivat esimerkiksi tehdä vierailu- ja arviointikäyntejä näyttötutkinnon järjestäjän luokse sekä kyselyitä näyttötutkinnon suorittajille ja tutkintasuoritusten arvioijille.

7 §. Tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimikuntien asemaa ei ehdoteta muutettavaksi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuitenkin nykyistä tarkemmin tutkintotoimikuntien tehtävistä. Tutkintotoimikuntien keskeisenä tehtävänä olisi jatkossakin näyttötutkintojen järjestämisen organisointi ja tähän liittyen näyttötutkinnon järjestämissopimusten tekeminen näyttötutkinnon järjestäjien kanssa. Kukin tutkintotoimikunta vastaisi siitä, että sen toimialaan kuuluviin tutkintoihin on olemassa kattavasti järjestämissopimuksia. Järjestämissopimuksista säädettäisiin tarkemmin 7 d §:ssä.

Tutkintotoimikuntien tehtäväksi säädettäisiin nykyistä vahvemmin huolehtiminen näyttötutkintojen laadunvarmistuksesta. Laadunvarmistus on osa tutkintotoimikuntien velvollisuutta arvioida näyttötutkinnon järjestäjien toimintaa suhteessa tavoitteisiin, lainsäädäntöön ja näyttötutkinnon järjestämissopimukseen. Tutkintotoimikuntien tehtävänä olisi varmistaa, että tutkintotilaisuudet järjestetään näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja -suunnitelman mukaisesti ja että tutkintotilaisuuksissa noudatetaan tutkinnon perusteita. Järjestämissopimus on tutkintotoimikuntaa sekä näyttötutkinnon järjestäjää sitova asiakirja. Jos tutkintotoimikunta havaitsee ongelmia näyttötutkintojen järjestämisessä, sen tulisi puuttua niihin. Tutkintotoimikunnat varmistaisivat erilaisin tavoin näyttötutkintojen järjestämisen käytännön toteutuksen laatua.

Tutkintotoimikuntien tehtäväksi säädettäisiin myös osallistuminen näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseen. Tutkintotoimikunnissa on suuri määrä toimialakohtaista asiantuntemusta, joka ei nykyisellään riittävästi näy järjestelmän kehittämisessä. Tutkintotoimikuntien tehtäviä muuttamalla halutaan varmistua siitä, että työelämän ja opetushenkilöstön näkemykset ja asiantuntemus tulevat

nykyistä paremmin hyödynnetyksi näyttötutkintojärjestelmän kehittämisessä. Samalla niiden tehtäviä tutkintotodistusten valmistelussa ja muussa teknisluonteisessa työssä vähennettäisiin. Vähentämistä edesauttaisi muun muassa 7 c §:ssä tarkoitetun näyttötutkintosihteeristön tuki ja 15 a §:ssä tarkoitetun arvioinnin aseman vahvistaminen tutkinnon suorittajan suorituksen arvioinnissa. Jatkossa tutkintotoimikunnat osallistuisivat ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä tarvittaessa ammatillisten perustutkintojen perusteiden laadintaan ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rakenteen kehittämiseen. Tutkintotoimikunnat voisivat tehdä opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä Opetushallitukselle esityksiä yksittäisten ammatillisten perustutkintojen, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä näyttötutkintojärjestelmän kehittämistehtävästä on säädetty ammatillisesta aikuis- koulutuksesta annetun asetuksen 3 §:ssä, jonka mukaan tutkintotoimikuntien tehtävänä on ollut seurata näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta omalla alallaan ja tarvittaessa tehdä järjestelmän kehittämistä koskevia aloitteita.

Tutkintotoimikunnat antaisivat tutkintotodistukset ja pyydettyä todistukset tutkintojen osien suorituksista. Niiden tehtäviin kuuluisi myös käsitellä tutkinnon tai sen osan suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikaisuvaatimukset. Oikaisuvaatimuksesta säädettäisiin 15 c §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkintotoimikuntien nimeämisestä ja kokoonpanosta. Voimassa olevassa laissa asiasta on säädetty 7 §:n 2 momentissa. Säännös vastaisi keskeisiltä osiltaan voimassa olevaa säännöstä. Tutkintotoimikuntien jäsenten määrä on nykyisin enintään yhdeksän, mutta jatkossa se vähennettäisiin enintään seitsemään. Perustelluista syistä tutkintotoimikuntaan voitaisiin kuitenkin nimetä yhdeksän jäsentä. Yhdeksän jäsentä voidaan nimetä esimerkiksi silloin, kun tutkintotoimikunnalla on vastuullaan selvästi keskimääräistä enemmän tutkintoja ja niitä koskevaa asiantuntemusta ei muutoin voida taata.

Työelämäjärjestöt tekisivät ehdotukset tutkintotoimikuntien jäsenistä Opetushallitukselle. Työelämäjärjestöt huolehtisivat osal-

taan siitä, että tutkintotoimikuntiin nimettävillä henkilöillä on tutkintotoimikuntatyössä tarvittava asiantuntemus tutkintotoimikunnan vastuulla olevien tutkintojen ammattialoista.

Tutkintotoimikuntien työn luonne muuttuisi siten, että laadun varmistus- ja kehittämisen korostuisivat teknisluonteisen työn sijaan. Tutkintotoimikunnassa olisivat edustettuina työntekijöiden, työnantajien ja opetusalan edustajat. Opetusalan edustajilla tarkoitettaisiin henkilöitä, jotka toimivat tai ovat toimineet opetustehtävissä ainakin yhdellä tutkintotoimikunnan toimialoista. Jos itsenäinen ammatinharjoittaminen on alalla merkittävää, voisi tutkintotoimikunnan jäsenenä olla myös itsenäisten ammatinharjoittajien edustaja. Lisäksi momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta nimetä pysyviä asiantuntijoita tutkintotoimikuntaan. Asiantuntijat nimeäisi Opetushallitus tutkintotoimikunnan esityksestä. Asiantuntijoiden nimeäminen voi olla tarpeellista etenkin sellaisiin tutkintotoimikuntiin, joiden vastuulla on keskimääräistä enemmän tutkintoja tai tutkintojen sisällöt ovat laaja-alaisia (esimerkiksi useita osaamisaloja). Asiantuntijat toisivat tutkintotoimikuntien työhön alakohtaista asiantuntemusta, mutta asiantuntijat eivät osallistuisi tutkintotoimikuntien päätöksentekoon. Nykyisin pysyvien asiantuntijoiden nimeämisestä säädetään aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 2 §:n 2 momentissa. Pysyvien asiantuntijoiden lisäksi tutkintotoimikunta voisi tarpeen mukaan kuulla muita asiantuntijoita.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin tutkintotoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta, päätöksenteosta ja tehtävistä. Kokoonpanosta, asettamisesta ja päätöksenteosta on nykyisellään säädetty tarkemmin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 2 §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että tutkintotoimikuntien jäsenet toimivat virkavastuulla. Tutkintotoimikunnan jäsenten esteellisyyteen sovellettaisiin, mitä hallintolain (434/2003) 27—29 §:ssä säädetään. Momentin säännökset vastaavat nykyistä 7 §:n 5 momenttia.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin nykyistä 2 momentin ensimmäistä virkettä vastaa-

valla tavalla, että tutkintotoimikunnat toimivat Opetushallituksen yhteydessä. Opetushallitus päättää tutkintotoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtii tutkintotoimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta. Säännös vastaa nykyistä 7 §:n 6 momenttia.

7 a §. *Tutkintotodistusten antaminen ja tietojen toimittaminen.* Nykyisin arvioinnin ja tutkintotoimikuntien antamien tutkintotodistusten suhde on epäselvä, eikä siitä ole säädetty. Tutkintotoimikuntien tehtäviä kehitettäisiin 7 §:ssä säädetyn mukaiseksi painottaen näyttötutkintojärjestelmän ja näyttötutkintojen kehittämistä ja toiminnan laatua. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan tutkintotodistukset ja todistukset tutkinnon osista annettaisiin 15 a §:ssä tarkoitetun arvioinnin mukaisina. Tämä tarkoittaa, että tutkintosuorituksen arvioinnista päättäisivät arvioijat, eikä tutkintotoimikunta tutkintotodistusta myöntäessään tekisi tutkintosuorituksen uudelleenarviointia. Jos tutkintotoimikunnalla on aihetta epäillä, että arviointi on virheellinen tai että arviointia ei ole toteutettu tutkinnon järjestäjän ja tutkintotoimikunnan välisessä sopimuksessa edellytetyllä tavalla, tutkintotoimikunta voisi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat. Uudet arvioijat voitaisiin määrätä esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa arviointi on suoritettu virheellisesti, arvioinnissa ei ole noudatettu yhdenvertaisuutta tutkinnon suorittajien kesken tai jos arvioija on ilmeisen esteellinen arvioimaan näyttötutkintosuoritusta. Säännöksellä selkeytettäisiin tutkintotoimikuntien asemaa yksittäisen tutkinnon suorittajan arvioinnissa ja tutkintotodistusten antamisessa. Muilta osin 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 7 a §:n 1 momenttia.

7 c §. *Näyttötutkintosihiteeristö.* Pykälä on uusi. Pykälässä säädettäisiin tutkintotoimikuntien työn tukena toimivasta näyttötutkintosihiteeristöstä. Näyttötutkintosihiteeristö olisi keskeinen toimija näyttötutkintojärjestelmän laadun ja näyttötutkinnon järjestämissovimusten yhdenmukaisuuden varmistamisessa. Näyttötutkintosihiteeristö edistäisi sitä, että tutkintotoimikunnat voisivat keskittyä varmistamaan työelämälähtöisyyden ja näyttötutkintojärjestelmän periaatteiden toteutu-

mista näyttötutkintojen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä tutkintosuoritusten arvioinnissa. Lisäksi näyttötutkintosihteeristö avustaisi tutkintotoimikuntaa näyttötutkintojen järjestämisen laadunvarmistuksessa. Jatkossa tutkintotoimikuntiin ei nimettäisi ulkopuolisia sihteereitä eikä sihteeriä valittaisi tutkintotoimikunnan keskuudesta.

Näyttötutkintosihteeristö toimisi Opetushallituksen yhteydessä. Tämä varmistaisi sen, että sihteeristö toimisi läheisessä yhteistyössä muun muassa näyttötutkintojen perusteiden laatijoiden kanssa. Lisäksi tämä varmistaisi, että sihteeristöllä olisi mahdollisuus käyttää joustavasti näyttötutkintojen tietojärjestelmiä.

Sihteeristö olisi päätoiminen. Sihteeristön toiminnasta vastaisi pääsihteeri ja se koostuisi riittävästä määrästä alakohtaisia asiantuntijasihteereitä. Lisäksi sihteeristöön kuuluisi riittävä määrä avustavaa henkilökuntaa.

Sihteeristö valmistelisi näyttötutkintojen järjestämissopimukset tutkintotoimikuntien kokouksiin. Näyttötutkinnon järjestäjiksi aikovat lähettäisivät sihteeristöön luonnoksen näyttötutkintojen järjestämissopimuksesta liitteineen. Sihteeristön tehtävänä olisi avustaa tutkintotoimikuntaa sen arvioinnissa, onko näyttötutkinnon järjestäjiksi aikovilla näyttötutkintojen järjestämiseen riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset. Sihteeristön alakohtainen vastuuhenkilö arvioisi sopimusluonnoksen ja sen liitteenä olevan näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman tutkinnon perusteiden, yleisten järjestämisedellytysten ja ammattialan näkökulmasta yhdessä tutkintotoimikunnan kanssa. Nykykäytäntö järjestämissopimusten laadinnassa ja toteutustavoissa on ollut kirjavaa. Tutkintotoimikuntien käytännöt ovat vaihdelleet eikä menettely aina ole tutkinnon järjestäjän näkökulmasta ollut yhtenevää. Sihteeristö varmistaisi näyttötutkinnon järjestämissopimusmenettelyn yhteneväisyyden eri tutkintotoimikuntien välillä.

Sihteeristön edustajat toimisivat määrättyjen tutkintotoimikuntien sihteereinä ja tekisivät kokousten valmistelun yhdessä tutkintotoimikunnan puheenjohtajan kanssa. Sihteerit varmistaisivat, että tutkintotoimikunnalle alikirjoitettavaksi toimitetut tutkintodistukset vastaavat tutkinnon perusteita ja

ovat muuten ohjeiden ja määräysten mukaisia. Sihteerit toimisivat myös tutkintotoimikuntien kokouksissa sihteereinä. Jos sihteeri olisi estynyt osallistumaan kokoukseen, tutkintotoimikunta valitsisi keskuudestaan kokoussihteerin.

Sihteeristö huolehtisi osaltaan näyttötutkintojärjestelmän tietovarannosta. Sihteeristö huolehtisi tietojärjestelmän ajantasaisuudesta muun muassa näyttötutkintojen järjestämissopimusten osalta. Sihteeristö työstäisi myös eri tahoilta kerättyä palautetietoa, jota hyödynnettäisiin näyttötutkintojärjestelmän kehittämässä. Sihteeristö analysoisi muun muassa näyttötutkinnon suorittajilta kerättävän palautteen tutkinnon suorittamisesta.

Sihteeristön kokoonpanosta ja tehtävistä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 d §. *Näyttötutkintojen järjestämissopimus.* Pykälässä säädettäisiin näyttötutkintojen järjestämissopimuksista. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että näyttötutkintojen järjestäminen edellyttää, että näyttötutkinnon järjestäjän ja tutkintotoimikunnan välillä on voimassa oleva näyttötutkintojen järjestämissopimus. Nykyisin asiasta säädetään lain 7 §:n 3 momentissa. Tutkintotoimikunta voisi sopia näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestämisluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien kanssa tai muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa.

Näyttötutkinnon järjestäjän tulisi täyttää aina 6 §:ssä näyttötutkinnon järjestäjälle säädetyt edellytykset. Ennen näyttötutkintojen järjestämissopimuksen tekemistä tutkintotoimikunnan olisi arvioitava lainsäädännössä näyttötutkinnon järjestäjälle asetettujen edellytysten täyttyminen. Tutkinnon järjestämissopimuksen tekemisen edellytyksenä olisi, että niille tutkinnoille tai tutkinnon osille, joiden järjestämisestä järjestämissopimuksessa sovitaan, olisi alueellista tai valtakunnallista tarvetta. Järjestämissopimus voitaisiin tehdä vain sellaisten toimijoiden kanssa, jotka kykenevät osoittamaan tarpeen näyttötutkinnon järjestämissopimukselle ottaen huomioon olemassa olevat näyttötutkintojen suorittamismahdollisuudet alalla ja alueella. Näyttötutkintojen laadukas järjestäminen edellyttää, että näyttötutkinnon järjestäjällä

on riittävä tutkintotilaisuuksien järjestämisen volyyymi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, nykyistä 7 §:n 3 momentin säännöstä vastaavalla tavalla, että tutkintotoimikunnan tulisi tehdä näyttötutkinnon järjestämissopimuksia siten, että tutkintoon osallistuvilla on tarjolla riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Tutkintotilaisuuksien riittävää mutta samalla laadukasta tarjontaa pyritään varmistamaan paitsi säätämällä tutkintotoimikunnalle velvollisuus huolehtia riittävästä järjestämissopimusten määrästä, myös näyttötutkinnon järjestäjän velvollisuudella järjestää riittävästi tutkintotilaisuuksia. Tutkintotoimikunnan tulisi varmistaa näyttötutkintojen riittävästä saatavuudesta ottamalla näyttötutkinnon järjestämissopimukseen asiaa koskevia sopimusehtoja. Näyttötutkinnon järjestämissopimus liitteinen on osapuolia velvoittava, mikä edellyttäisi näyttötutkinnon järjestäjiä toteuttamaan tutkintotilaisuudet sopimuksen mukaisesti.

Voimassa olevan lain 7 §:n 3 momentissa säädetään, että tutkintotoimikunnan on otettava huomioon, että maksut sekä osallistujille että koulutuksen järjestäjille ovat kohtuullisia. Asiasta ehdotetaan säädettäväksi nykyistä vastaavalla tavalla pykälän 3 momentissa. Tutkintotoimikunta voi vaikuttaa koulutuksen järjestäjille kohdistuviin maksuihin solmimalla alakohtaisiin ja paikallisiin tarpeisiin nähden riittävästi näyttötutkinnon järjestämissopimuksia. Tämä ehkäisee epätarkoituksenmukaista hinnoittelua näyttötutkinnon järjestämisessä. Ilman valmistavaa koulutusta tutkintoa suorittavien tutkintotilaisuuksista perittävien maksujen suuruudesta puolestaan sovitaan osana näyttötutkintojen järjestämissopimuksia. Tutkintotilaisuuksiin osallistuminen rahoitetaan pääasiallisesti koulutuksen valtionosuusrahoituksella. Lisäksi tutkinnon järjestämisen kustannuksia katetaan opiskelijamaksuilla, joita koulutuksen järjestäjä voi periä ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvilta.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin järjestämissopimusten sisällöstä. Nykyisin vastaava asetuksenantovaltuus on lain 7 §:n 3 momentissa. Voimassa oleva järjestämissopimusten sisältöä koskeva asetuslain tasoinen säännös on ammatillisesta aikuis-

koulutuksesta annetun asetuksen 5 §:ssä. Järjestämissopimuksessa voitaisiin sopia asetuksella säädettävällä tavalla muun muassa tutkintotilaisuuksien järjestelyistä, tutkintotilaisuuksiin liittyvistä edellytyksistä sekä arvioijista ja niille asetettavista vaatimuksista. Myös jatkossa sopimuksessa olisi mahdollista sopia esimerkiksi tietyn alan tutkinnon arvioijille asetettavista erityisistä edellytyksistä, kuten erityisestä työkokemuksesta tai suoritetusta tutkinnosta.

8 a §. *Henkilökohtaistaminen ja osaamisen tunnustaminen.* Pykälään lisättäisiin uudet 2 ja 3 momentit.

Jos tutkinnon suorittajan aikaisemmin suorittamat tutkinnot tai niiden osat vastaavat suorittettavan tutkinnon perusteissa määritellyä osaamista, noudatettaisiin osaamisen tunnustamisessa, arvioinnista ja sen oikaisemisesta tässä laissa säädettyä.

Jos henkilöllä on muutoin hankittua, tutkinnon perusteissa määritellyä osaamista, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hänet suoraan tutkintotilaisuuteen tai tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

15 a §. *Tutkinnon suorittajan osaamisen arviointi.* Osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa tutkinnon suorittajan osaamisesta ja varmistetaan tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten saavuttaminen. Osaamisen arvioinnista ei ole aikaisemmin arviointiaspektiä lukuun ottamatta säädetty ja arvioinnin asema on ollut epäselvä suhteessa tutkinnon suorittajan oikeusturvaan ja tutkintotoimikuntien päätöksentekoon. Näyttötutkintojen laadun keskeinen perusta on osaamisen osoittaminen aidoissa työelämän tilanteissa ja arvioinnin perustuminen kansallisiin tutkinnon perusteisiin. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin tutkintosuorituksen arvioinnista ja arvioinnin toteuttajista. Arvioijat valitsisi nykyiseen tapaan näyttötutkinnon järjestäjä. Jatkossa kuitenkin säädettäisiin arvioijille asetettavista edellytyksistä.

Arvioijaryhmä koostuisi työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajista. Itsenäinen ammattiharjoittaja voisi korvata työntekijä- tai työnantaja-arvioijan silloin, jos sillä alalla, jolle arvioitava tutkintosuoritus kuuluu, toimitaan yleisesti itsenäisenä ammatinharjoittajana. Jos suoritettava tutkinto tai tut-

kinnon osa liittyisivät alaan, jolla työntekijäedustus ei käytännössä ole mahdollinen, arvioijat edustaisivat työnantajia tai itsenäisiä ammatinharjoittajia ja opetusalaa. Tällaisia poikkeuksia voisi olla esimerkiksi yrittäjän ammattitutkinnossa ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinnossa.

Säännöksellä varmistettaisiin, että arvioinnissa toteutuu sama työelämälähtöisyys kuin tutkintotoimikuntien työssä. Nykykäytännön mukaan arvioijat tekevät arviointipäätöksen tutkinnon osittain yksimielisesti, eikä tätä käytäntöä ole tarkoitus muuttaa. Vähintään yhden kolmikannan jäsenen tulee olla paikalla yksittäisessä tutkintotilaisuudessa.

Arvioinnissa korostetaan työelämän eri osapuolten osallistumista arviointiin ja arvioijien ammattitaitoa suhteessa suoritettavaan tutkintoon. Arvioijilla tulisi olla riittävä ammatillinen osaaminen suhteessa tutkinnon perusteisiin ja riittävä ammattitaito arvioitavalla ammattialalla. Arvioijien tulisi olla perehtyneitä arvioinnin lähtökohtiin ja arvioitavan tutkinnon perusteisiin. Koska hyvä ammattitaito kehittyy usein koulutuksen ohella pitkän ja laajan alakohtaisen työkokemuksen myötä, ei arvioijille esitetä koulutukseen perustuvia pätevyysvaatimuksia. Näyttötutkintojärjestelmään liittyvän osaamisen varmistamiseksi vähintään yhdellä arvioijista tulee kuitenkin olla suoritettuna näyttötutkintomestarin koulutus. Opetushallitus on antanut ohjeen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmasta. Koulutusohjelman osat ovat näyttötutkintojen järjestämisen suunnittelu, näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetusti ja näyttötutkintotoiminnan laadun varmistaminen. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaa järjestävät ammatilliset opettajakorkeakoulut. Arvioijien esteellisyyden sovellettaisiin, mitä hallintolain 27—29 §:ssä säädetään.

15 c §. Arvioinnin oikaiseminen. Pykälässä säädettäisiin arvioinnin oikaisemisesta. Pykälä on uusi. Nykyisin tutkinnon suorittajan oikeudesta pyytää arviointiin oikaisua säädetään lain 16 §:n 6 a kohdassa olevan viittaus-säännöksen perusteella ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:ssä. Säännöksen mukaan tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajalla ei ole mahdollisuutta pyytää oikaisua arvioinnilleen muilta kuin tutkinto-

toimikunnilta, jotka antavat tutkintotodistuksen. Menettely ei ole selkeä eikä oikaisupyynnön osalta toteudu kaksiportaisuus, vaan tutkintotoimikunnan arvioinnin oikaisupyynnön antama päätös on lopullinen. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajan oikeudesta saada tietoa arviointiperusteiden soveltamisesta tutkintosuoritukseensa sekä arvioinnin oikaisemisesta ja siihen liittyvästä menettelystä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajan oikeudesta saada tietoa arviointiperusteiden soveltamisesta suoritukseensa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkinnon suorittajan oikeudesta pyytää osaamisen arviointia koskevan päätöksen oikaisua. Oikaisua olisi pyydettävä kirjallisesti. Oikaisua voisi pyytää arvioinnista päättäneiltä. Voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:n säännöstä vastaavasti määräaika oikaisupyynnön tekemiselle olisi 14 päivää siitä, kun tutkinnon tai sen osan suorittajalla on ollut tilaisuus saada tietoonsa sekä arvioinnin tulokset sekä arviointiperusteiden soveltaminen omaan tutkintosuoritukseensa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tutkinnon tai sen osan suorittajan oikeudesta vaatia oikaisua 2 momentissa tarkoitetun oikaisupyynnön perusteella annettuun päätökseen. Säännöksen mukaan tutkinnon tai sen osan suorittajalla olisi oikeus pyytää arvioijien oikaisupyynnön antamaan päätökseen edelleen oikaisua tutkintotoimikunnalta. Tutkintotoimikunta voisi määrätä uuden arvioinnin ja perustellusta syystä näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan myös uudet arvioijat. Uudet arvioijat voitaisiin määrätä esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa arviointi on suoritettu virheellisesti, arvioinnissa ei ole noudatettu yhdenvertaisuutta tutkinnon suorittajien kesken tai jos arvioija on ilmeisen esteellinen arvioimaan näyttötutkintosuoritusta.

16 §. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen. Pykälän 1 momentin 6 a kohdassa on säädetty, että ammatillisesta aikuiskoulutuk-

sesta annetussa laissa tarkoitettuihin tutkintoihin sovelletaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:n säännöksiä arvioinnin oikaisemisesta, kuitenkin niin, että näyttötutkinnon tai sen osan arvioinnin oikaisemisesta päättää tutkintotoimikunta.

Koska arvioinnin oikaisemisesta säädettäisiin jatkossa 15 c §:ssä ehdotetaan 6 a kohta tarpeettomana kumottavaksi.

1.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

46 §. *Valtionavustus ilman valmistavaa koulutusta suoritettavien näyttötutkintojen järjestämiseen.* Pykälässä ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännöstä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin. Näyttötutkintojen järjestämissopimuksista säädettäisiin jatkossa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 d §:ssä aiemman 7 §:n 3 momentin sijaan.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan tarkemmin säätää näyttötutkinnon järjestäjälle asetettavista edellytyksistä. Asetuksella voitaisiin täsmentää, mitä riittävillä taloudellisilla ja ammatillisilla edellytyksillä sekä riittävällä näyttötutkintojärjestelmän ja tutkintojen asiantuntemuksella tarkoitetaan.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tutkintotoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta ja tehtävistä. Säännöksen perusteella voitaisiin säätää tarkemmin asettamismenettelystä ja päätöksentekomenettelystä, kuten päätösvaltaisuudesta ja äänestyskäytännöistä sekä tarvittaessa täsmentää laissa tutkintotoimikunnalle säädettyjä tehtäviä. Nykyisin vastaavista seikoista on säädetty ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 2 ja 3 §:ssä. Opetushallitus voi lisäksi antaa tutkintotoimikunnille näyttötutkintojen käytännön järjestelyjä koskevia tarkentavia määräyksiä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 c §:n mukaan näyttötutkintosihteeristön kokoonpanosta ja tehtävistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Sihteeristö muun muassa valmistelisi näyttötutkintojen järjestämissopimukset, avustaisi tutkintotoimikuntia sen arvioinnissa, onko näyttötutkinnon järjestäjiksi aikovilla näyttötutkintojen järjestämiseen riittävät edellytykset sekä huolehtisi osaltaan näyttötutkintojärjestelmän tietovarannosta. Lisäksi sihteeristön edustajat toimisivat määrättyjen tutkintotoimikuntien sihteereinä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 d §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin tutkintojen järjestämissopimuksen sisällöstä. Säännöksessä on tarkoituksena määritellä ne asiat, joista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa tulee vähintään sopia. Näitä voisivat olla nykyistä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 5 §:n 1 momenttia vastaavat asiat, kuten esimerkiksi tutkinnot, joita sopimus koskee, tutkintokieli, tutkintotilaisuuksien järjestelyt, tutkintosuoritusten arvioijat ja ilman valmistavaa koulutusta järjestettäviin tutkintotilaisuuksiin osallistuvilta perittävät maksut sekä sopimuksen voimassaolo.

Lisäksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 46 §:ään sisältyisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvostosta ilman valmistavaa koulutusta suoritettavien näyttötutkintojen järjestämiseen säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Nykyisin vastaava säännös on opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 31 §:ssä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2016.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet tutkinnon järjestämissopimukset muuttuvat tässä laissa tarkoitetuiksi tutkinnon järjestämissopimuksiksi. Siitä poiketen, mitä 15 a §:n 3 momentissa säädetään, henkilö joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden järjestämissopimusten perusteella on toiminut arvioijana, voi toimija näyttö-

tutkintosuoritusten arvioijana järjestämissopimuksen voimassaoloajan loppuun.

4 Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys

Tutkintotoimikunta vastaisi nykyiseen tapaan näyttötutkintojärjestelmässä näyttötutkintojen järjestämisestä ja laadusta ja antaisi tutkinnon suorittajalle todistuksen tutkinnon tai sen osan suorittamisesta. Näyttötutkintojärjestelmä on työelämän tutkintojärjestelmä, jossa työelämän edustajat osallistuvat tutkinnon suorittajan osaamisen arviointiin ja varmistavat hankitun ammattitaidon laadun. Tutkintotoimikunnat ovat lakisääteisiä Opetushallituksen asettamia kolmikantaisia toimielimiä, joissa edustettuina ovat työntekijät, työnantajat ja opetusala. Näyttötutkintojärjestelmän toimintaperiaatteet huomioon ottaen tutkintotoimikunnat ovat jatkossakin tarkoituksenmukainen keino varmistaa työelämän ja osaamisen arvioinnin riittävä yhteys.

Opetushallituksen yhteydessä toimivien tutkintotoimikuntien tehtävät ovat perustus-

lain 124 §:ssä edellytetyllä tavalla laissa määritellyt eivätkä ne vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tutkintotoimikunnan toiminnassa noudatetaan hallinnon yleislakeja ja niiden jäsenille on säädetty virkavastuu kuten nykyisin. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään myös vahvistamaan entisestään näyttötutkintojärjestelmän laatua täsmentämällä lain tasolla toimijoille asetettavia edellytyksiä ja heidän asiantuntemustaan. Tutkintosuoritusten arvioinnin oikaisua koskevat säännökset vastaisivat jatkossa nykyistä paremmin yliopistojen, ammattikorkeakoulujen tai ammatillisen koulutuksen oppilaitosten opintosuoritusten arvostelussa noudatetun oikaisumenettelyn toimintaperiaatteita.

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 16 §:n 1 momentin 6 a kohta, sellaisena kuin se on laissa 602/2005

muutetaan lain 7 §, 7 a §:n 1 momentti ja 8 a §:n otsikko, sellaisina kuin niistä 7 § on laeissa 1013/2005 ja 788/2014 ja 7 a §:n 1 momentti ja 8 a § laissa 788/2014 sekä,

lisätään lakiin siitä lailla 1013/2005 kumotun 6 §:n tilalle uusi 6 § sekä uusi 7 c, 7 d § sekä 8 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 788/2014 uusi 2 ja 3 momentti, 15 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 788/2014 uusi 3 momentti sekä uusi 15 c § seuraavasti:

6 §

Näyttötutkinnon järjestäjät

Näyttötutkinnon järjestäjänä voi toimia tämän lain 4 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestäjä tai ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestäjä taikka muu yhteisö tai säätiö.

Näyttötutkinnon järjestäjällä tulee olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkinnon laadukkaaseen järjestämiseen sekä riittävä näyttötutkintojärjestelmän ja järjestämiensä tutkintojen asiantuntemus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarkemmin säätää näyttötutkinnon järjestäjälle asetettavista edellytyksistä.

Näyttötutkinnon järjestäjän tehtävänä on järjestää riittävästi tutkintotilaisuuksia niiden tarpeeseen nähden. Näyttötutkinnon järjestäjän tulee arvioida ja kehittää järjestämiensä tutkintotilaisuuksien laatua sekä osallistua tutkintotoimikuntien toteuttamaan laadunvarmistukseen.

7 §

Tutkintotoimikunnat

Tutkintotoimikuntien tehtävänä on:

1) sopia näyttötutkintojen järjestämisestä;

2) varmistaa näyttötutkintojen järjestämisen laatua;

3) kehittää näyttötutkintojärjestelmää ja näyttötutkintoja;

4) antaa 7 a §:n mukaisesti todistukset suorituista näyttötutkinnoista ja tutkinnon osista; sekä

5) käsitellä 15 c §:ssä tarkoitettujen tutkinnon suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikaisuvaatimukset.

Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista ja asettaa toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tutkintotoimikuntiin nimetään enintään seitsemän jäsentä kuhunkin. Perustellusta syystä toimikuntaan voidaan kuitenkin nimetä yhdeksän jäsentä. Jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opetusalaa ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia. Lisäksi Opetushallitus voi tutkintotoimikunnan esityksestä nimetä tutkintotoimikuntaan pysyviä asiantuntijoita.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tutkintotoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta ja tehtävistä. Opetushallitus voi lisäksi antaa tutkintotoimikunnille näyttötutkintojen käytännön järjestelyjä koskevia tarkentavia määräyksiä.

Tutkintotoimikuntien jäsenet toimivat virkavastuulla. Tutkintotoimikunnan jäsenten

esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain (434/2003) 27—29 §:ssä säädetään.

Tutkintotoimikunnat toimivat Opetushallituksen yhteydessä. Opetushallitus päättää tutkintotoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtii tutkintotoimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta.

7 a §

Tutkintotodistusten antaminen ja tietojen toimittaminen

Tutkintotoimikunnan tulee antaa tutkintotodistus, kun henkilö on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostamiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Tutkinnon osan hyväksytystä suorittamisesta annetaan todistus pyydettyä. Todistukset tutkinnoista ja tutkinnon osista annetaan 15 a §:ssä tarkoitetun arvioinnin mukaisina. Jos tutkintotoimikunnalla on aihetta epäillä, että arviointi on virheellinen tai että arviointia ei ole toteutettu näyttötutkinnon järjestäjän ja tutkintotoimikunnan välisessä sopimuksessa edellytetyllä tavalla, tutkintotoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

7 c §

Näyttötutkintosihteeristö

Opetushallituksen yhteydessä toimii näyttötutkintosihteeristö. Sihteeristön tehtävänä on tukea tutkintotoimikuntia 7 §:n 1 momentin mukaisissa tehtävissä sekä ohjata ja neuvoa näyttötutkinnon järjestäjiä. Sihteeristön kokoonpanosta ja tehtävistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 d §

Näyttötutkintojen järjestämissopimus

Näyttötutkintojen järjestäminen edellyttää, että tutkintotoimikunta ja 6 §:ssä tarkoitettu näyttötutkinnon järjestäjäksi sopiva koulutuksen järjestäjä taikka muu yhteisö tai säätiö

ovat sopineet näyttötutkintojen järjestämisestä.

Tutkintotoimikunta voi tehdä näyttötutkintojen järjestämissopimuksen, jos näyttötutkinnon järjestäjä täyttää 6 §:ssä säädetyt edellytykset ja tutkinnoille tai tutkinnon osille on alueellinen tai valtakunnallinen tarve.

Tutkintotoimikunnan tulee tehdä järjestämissopimuksia siten, että tutkintoon osallistuville on tarjolla riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Järjestämissopimuksia tehtäessä tulee huolehtia myös siitä, että maksut sekä osallistujille että koulutuksen järjestäjille ovat kohtuullisia. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin järjestämissopimuksen sisällöstä.

8 a §

Henkilökohtaistaminen ja osaamisen tunnustaminen

Jos tutkinnon suorittajan aikaisemmin suorittamat tutkinnot tai niiden osat vastaavat suoritettavan tutkinnon perusteissa määritellyä osaamista, noudatetaan osaamisen tunnustamisessa, mitä 15 a §:ssä arvioinnista ja 15 c §:ssä arvioinnin oikaisemisesta säädetään.

Jos henkilöllä on muutoin hankittua, tutkinnon perusteissa määritellyä osaamista, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hänet suoraan tutkintotilaisuuteen tai tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

15 a §

Tutkinnon suorittajan osaamisen arviointi

Arvioinnin toteuttavat näyttötutkinnon järjestäjän nimeämät arvioijat, jotka edustavat työnantajia, työntekijöitä ja opetusala, ja joilla on riittävä suoritettavaan tutkintoon liittyvä ammattitaito ja riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Jos tutkintosuoritus liittyy alaan, jolla toimitaan tyypillisesti itsenäisenä ammatinharjoittajana, voi itsenäisten ammatinharjoittajien edustaja korvata työnantaja- tai työntekijäarvioijan. Jos suoritettava tutkinto

tai tutkinnon osa liittyy alaan, jolla työntekijäedustus ei ole mahdollinen, arvioijat edustavat työnantajia tai itsenäisiä ammatinharjoittajia ja opetusalaa. Vähintään yhden arvioijista tulee olla suorittanut näyttötutkimomestarikoulutuksen. Arvioinnista päättävät edellä mainitut arvioijat yhdessä tutkinnon osittain. Arvioijien esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain 27—29 §:ssä säädetään.

15 c §

Arvioinnin oikaiseminen

Tutkinnon suorittajalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta tutkintosuoritukseensa.

Tutkinnon suorittaja voi pyytää kirjallisesti arvioinnin oikaisua arvioinnista päättäneiltä arvioijilta. Oikaisupyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun tutkinnon suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset

sekä tietoarviointiperusteiden soveltamisesta suoritukseensa.

Tutkinnon suorittaja voi vaatia tutkintotoimikunnalta kirjallisesti oikaisua 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen. Oikaisua on vaadittava 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Jos päätös on ilmeisesti virheellinen, tutkintotoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet tutkinnon järjestämissopimukset muuttuvat tässä laissa tarkoitetuiksi tutkinnon järjestämissopimuksiksi. Siitä poiketen, mitä 15 a §:n 3 momentissa säädetään, henkilö joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden järjestämissopimusten perusteella on toiminut arvioijana, voi toimija näyttötutkintosuoritusten arvioijana järjestämissopimuksen voimassaoloajan loppuun.

2.

Laki**Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain annetun lain 46 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 46 §, seuraavasti:

46 §

Valtionavustus ilman valmistavaa koulutusta suoritettavien näyttötutkintojen järjestämiseen

Sellaiselle yhteisölle tai säätiölle, joka on tehnyt tutkintotoimikunnan kanssa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 d §:ssä tarkoitetun sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä, mutta joka ei saa

tutkintojen järjestämiseen valtionosuutta, voidaan myöntää valtionavustusta lain 8 §:ssä tarkoitettujen ilman valmistavaa koulutusta suoritettavien näyttötutkintojen järjestämiseen. Valtionavustuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Opetus- ja viestintäministeri *Krista Kiuru*

Rinnakkaistekstit

1.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 16 §:n 1 momentin 6 a kohta, sellaisena kuin se on laissa 602/2005
muutetaan lain 7 §, 7 a §:n 1 momentti ja 8 a §:n otsikko, sellaisina kuin niistä 7 § on laeissa 1013/2005 ja 788/2014 ja 7 a §:n 1 momentti ja 8 a § laissa 788/2014 sekä,
lisätään lakiin siitä lailla 1013/2005 kumotun 6 §:n tilalle uusi 6 §, sekä uusi 7 c, 7 d § sekä 8 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 788/2014 uusi 2 ja 3 momentti, 15 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 788/2014 uusi 3 momentti sekä uusi 15 c §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 §

Näyttötutkinnon järjestäjät

Näyttötutkinnon järjestäjänä voi toimia tämän lain 4 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestäjä tai ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestäjä taikka muu yhteisö tai säätiö.

Näyttötutkinnon järjestäjällä tulee olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkinnon laadukkaaseen järjestämiseen sekä riittävä näyttötutkintojärjestelmän ja järjestämiensä tutkintojen asiantuntemus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarkemmin säätää näyttötutkinnon järjestäjälle asetettavista edellytyksistä.

Näyttötutkinnon järjestäjän tehtävänä on järjestää riittävästi tutkintotilaisuuksia niiden tarpeeseen nähden. Näyttötutkinnon järjestäjän tulee arvioida ja kehittää järjestämiensä tutkintotilaisuuksien laatua sekä osallistua tutkintotoimikuntien toteuttamaan laadunvarmistukseen.

7 §

Tutkintotoimikunnat

Näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta vastaavat opetushallituksen yhteydessä

7 §

Tutkintotoimikunnat

Tutkintotoimikuntien tehtävänä on:
 1) *sopia näyttötutkintojen järjestämisestä;*

toimivat tutkintotoimikunnat.

Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista ja asettaa toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tutkintotoimikuntiin nimetään enintään yhdeksän jäsentä kuhunkin. Jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammattiharjoittajia. *Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tutkintotoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta.*

Tutkintotoimikunta sopii näyttötutkintojen järjestämisestä 4 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden sellaisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus näyttötutkintojen järjestämiseen (näyttötutkinnon järjestäjä). Tutkintotoimikunnan tulee tehdä sopimuksia siten, että tutkintoon osallistuville on tarjolla riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Lisäksi on otettava huomioon, että maksut sekä osallistujille että koulutuksen järjestäjille säilyvät kohtuullisina. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin järjestämissopimusten sisällöstä.

Tutkintotoimikuntien tehtävistä voidaan tarkemmin säätää valtioneuvoston asetuksella. Opetushallitus voi lisäksi antaa tutkintotoimikunnille näyttötutkintojen käytännön järjestelyjä koskevia tarkentavia määräyksiä.

Tutkintotoimikuntien jäsenet toimivat virkavastuulla. Tutkintotoimikunnan jäsenten esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain (434/2003) 27—29 §:ssä säädetään.

Opetushallitus päättää tutkintotoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtii tutkintotoimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta.

2) varmistaa näyttötutkintojen järjestämisen laatua;

3) kehittää näyttötutkintojärjestelmää ja näyttötutkintoja;

4) antaa 7 a §:n mukaisesti todistukset suoritetuista näyttötutkinnoista ja tutkinnon osista; sekä

5) käsitellä 15 c §:ssä tarkoitettujen tutkinnon suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikaisuvaatimukset.

Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista ja asettaa toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tutkintotoimikuntiin nimetään enintään seitsemän jäsentä kuhunkin. *Perustellusta syystä toimikuntaan voidaan kuitenkin nimetä yhdeksän jäsentä.* Jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opetusalaa ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammattiharjoittajia. *Lisäksi Opetushallitus voi tutkintotoimikunnan esityksestä nimetä tutkintotoimikuntaan pysyviä asiantuntijoita.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tutkintotoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta ja tehtävistä. Opetushallitus voi lisäksi antaa tutkintotoimikunnille näyttötutkintojen käytännön järjestelyjä koskevia tarkentavia määräyksiä. Tutkintotoimikuntien jäsenet toimivat virkavastuulla. Tutkintotoimikunnan jäsenten esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain (434/2003) 27—29 §:ssä säädetään.

Tutkintotoimikunnat toimivat Opetushallituksen yhteydessä. Opetushallitus päättää tutkintotoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtii tutkintotoimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta.

7 a §

Todistusten antaminen ja tietojen toimittaminen

Tutkintotoimikunnan tulee antaa tutkintotodistus, kun henkilö on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Tutkintotoimikunnan tulee antaa todistus suoritetuista tutkinnon osista pyydetäessä.

7 a §

Tutkintotodistusten antaminen ja tietojen toimittaminen

Tutkintotoimikunnan tulee antaa tutkintotodistus, kun henkilö on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostamiseksi vaadittavat tutkinnon osat. *Tutkinnon osan hyväksytystä suorittamisesta annetaan todistus pyydetäessä. Todistukset tutkinnoista ja tutkinnon osista annetaan 15 a §:ssä tarkoitetun arvioinnin mukaisina. Jos tutkintotoimikunnalla on aihetta epäillä, että arviointi on virheellinen tai että arviointia ei ole toteutettu näyttötutkinnon järjestäjän ja tutkintotoimikunnan välisessä sopimuksessa edellytetyllä tavalla, tutkintotoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.*

7 c §

Näyttötutkintosihteeristö

Opetushallituksen yhteydessä toimii näyttötutkintosihteeristö. Sihteeristön tehtävänä on tukea tutkintotoimikuntia 7 §:n 1 momentin mukaisissa tehtävissä sekä ohjata ja neuvoa näyttötutkinnon järjestäjiä. Sihteeristön kokoonpanosta ja tehtävistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 d §

Näyttötutkintojen järjestämissopimus

Näyttötutkintojen järjestäminen edellyttää, että tutkintotoimikunta ja 6 §:ssä tarkoitettu näyttötutkinnon järjestäjäksi sopiva koulutuksen järjestäjä taikka muu yhteisö tai säätiö ovat sopineet näyttötutkintojen järjestämisestä.

Tutkintotoimikunta voi tehdä näyttötutkintojen järjestämissopimuksen, jos näyttötutkinnon järjestäjä täyttää 6 §:ssä säädetyt edellytykset ja tutkinnoille tai tutkinnon osille on alueellinen tai valtakunnallinen tarve.

Tutkintotoimikunnan tulee tehdä järjestä-

missopimuksia siten, että tutkintoon osallistuville on tarjolla riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Järjestämissopimuksia tehtäessä tulee huolehtia myös siitä, että maksut sekä osallistujille että koulutuksen järjestäjille ovat kohtuullisia. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin järjestämissopimuksen sisällöstä.

8 a §

Henkilökohtaistaminen ja osaamisen tunnistaminen

Jos tutkinnon suorittajan aikaisemmin suorittamat tutkinnot tai niiden osat vastaavat suoritettavan tutkinnon perusteissa määriteltä osaamista, noudatetaan osaamisen tunnistamisessa, mitä 15 a §:ssä arvioinnista ja 15 c §:ssä arvioinnin oikaisemisesta säädetään.

Jos henkilöllä on muutoin hankittua, tutkinnon perusteissa määriteltä osaamista, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hänet suoraan tutkintotilaisuuteen tai tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

15 a §

Tutkinnon suorittajan osaamisen arviointi

Arvioinnin toteuttavat näyttötutkinnon järjestäjän nimeämät arvioijat, jotka edustavat työnantajia, työntekijöitä ja opetusalaa, ja joilla on riittävä suoritettavaan tutkintoon liittyvä ammattitaito ja riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Jos tutkintosuoritus liittyy alaan, jolla toimitaan tyypillisesti itsenäisenä ammatinharjoittajana, voi itsenäisten ammatinharjoittajien edustaja korvata työnantaja- tai työntekijäarvioijan. Jos suoritettava tutkinto tai tutkinnon osa liittyy alaan, jolla työntekijäedustus ei ole mahdollinen, arvioijat edustavat työnantajia tai itsenäisiä ammatinharjoittajia ja opetusalaa. Vähintään yhden arvioijista tulee olla suorittanut näyttötutkintomestarikoulutuksen. Arvioinnista päättävät edellä mainitut arvioijat yhdessä tutkinnon osittain. Arvioijien esteellisyyteen sovelle-

taan, mitä hallintolain 27—29 §:ssä säädetään.

15 c §

Arvioinnin oikaiseminen

Tutkinnon suorittajalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta tutkitulosuoritukseensa.

Tutkinnon suorittaja voi pyytää kirjallisesti arvioinnin oikaisua arvioinnista päättäneiltä arvioijilta. Oikaisupyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun tutkinnon suorittajalla on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset sekä tietoarviointiperusteiden soveltamisesta suoritukseensa.

Tutkinnon suorittaja voi vaatia tutkintotoimikunnalta kirjallisesti oikaisua 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen. Oikaisua on vaadittava 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Jos päätös on ilmeisesti virheellinen, tutkintotoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

16 §

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain säännöksiä:

6 a) 25 c §:n säännöksiä arvioinnin oikaisemisesta, kuitenkin niin, että näyttötutkinnon ja sen osan arvioinnin oikaisemisesta päättää tämän lain 7 §:ssä tarkoitettu tutkintotoimikunta;

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä 20 .
Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet tutkinnon järjestämissopimukset muuttuvat tässä laissa tarkoitetuiksi tutkinnon järjestämissopimuksiksi. Siitä poiketen, mitä 15 a §:n 3 momentissa säädetään, henkilö joka tämän lain voimaan tullessa voimassa

olleiden järjestämissopimusten perusteella on toiminut arvioijana, voi toimija näyttötutkintosuoritusten arvioijana järjestämissopimuksen voimassaoloajan loppuun.

2.

Laki**Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain annetun lain 46 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 46 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

46 §

Valtionavustus ilman valmistavaa koulutusta suorittavien näyttötutkintojen järjestämiseen

Sellaiselle yhteisölle tai säätiölle, joka on tehnyt tutkintotoimikunnan kanssa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetun sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä, mutta joka ei saa tutkintojen järjestämiseen valtionosuutta, voidaan myöntää valtionavustusta lain 8 §:ssä tarkoitettujen ilman valmistavaa koulutusta suorittavien näyttötutkintojen järjestämiseen. Valtionavustuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotus

46 §

Valtionavustus ilman valmistavaa koulutusta suorittavien näyttötutkintojen järjestämiseen

Sellaiselle yhteisölle tai säätiölle, joka on tehnyt tutkintotoimikunnan kanssa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 d §:ssä tarkoitetun sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä, mutta joka ei saa tutkintojen järjestämiseen valtionosuutta, voidaan myöntää valtionavustusta lain 8 §:ssä tarkoitettujen ilman valmistavaa koulutusta suorittavien näyttötutkintojen järjestämiseen. Valtionavustuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .